

SUSIKKO

METSÄHISTORIAN SEURA RY:N JÄSENTIEDOTE

3 / 2012 Marraskuu

Halkopinoja Helsingissä 1940-luvulla. Valok. Emil. Vesterinen, SMY:n kok., Lusto.

Ajankohtaista

Metsähistorian Seuran strategia valmis

Metsähistorian Seuran hallitus käynnisti vuonna 2011 seuran strategian laatimisen vuosille 2012-2017. Strategiaa työstettiin hallituksen kehittämisseminaarissa syksyllä 2011 ja jäsenkyselyllä 2012 sekä sen jälkeen hallituksen kokouksissa ja pienemmissä työryhmissä. Tavoitteiden mukaisesti uusi strategia julkaistaan ja otetaan nyt käyttöön. Sen avulla terävöitetään seuran sääntöjen mukaista toimintaa ja kehitetään seuran toimintatapoja.

METSÄHISTORIAN SEURAN STRATEGIA 2012–2017

Metsähistorian Seuran missiona on metsäkulttuurin tunnetuksi tekeminen.

Metsähistorian Seura on toiminnaltaan ja jäsenkunnaltaan monipuolinen, aikaansa seuraava, arvostettu ja kiinnostava, tieteellisesti tunnustettu ja toimintaansa kehittävä yhdistys. Metsähistorian Seura korostaa toiminnassaan avoimuutta, luotettavuutta, aktiivisuutta, yhteisöllisyyttä, moniarvoisuutta ja monitieteisyyttä.

Toiminta-ajatus

Metsähistorian Seura on metsähistoriasta ja -perinteestä kiinnostuneiden valtakunnallinen yhteisö, joka edistää aktiivisesti ja laaja-alaisesti aihepiirin tutkimusta, harrastusta, tallennusta ja esille tuontia.

Metsähistorian Seura edistää monitieteisesti metsähistorian ja -perinteen tutkimusta, tallennusta ja harrastusta sekä esille tuontia. Seura toimii metsähistorian tutkijoiden ja harrastajien, metsäalan ammattilaisten sekä muiden metsähistoriasta kiinnostuneiden yhdyssiteenä. Metsähistorian Seura on Tieteellisten seurain valtuuskunnan jäsen.

Seuran toimintaa ovat opintomatkat, esitelmätilaisuudet ja seminaarit, tutkijatapaamiset sekä tutkimus- ja julkaisuhankkeet. Metsähistorian Seura tiedottaa toiminnastaan verkkosivuilla, jäsentiedote Susikossa, metsähistorian sähköpostilistalla ja muiden tiedotusvälineiden kautta. Yhdessä Suomen Metsämuseo Luston kanssa Seura julkaisee aikakauskirja Vuosilustoa.

Jäsenistö

Seuralla on henkilöjäseniä ja kannattajajäseniä. Seuran kunniajäseneksi voidaan kutsua henkilö, joka on erityisen ansiokkaasti toiminut Seuran tai sen tarkoituksien hyväksi. Kunniajäsenen kutsumisesta päättää Seuran vuosikokous hallituksen esityksestä.

Jäsenistön kautta Seuralla on erittäin vahva ja laaja-alainen metsähistorian tuntemus käytettävissään. Jäsenistön metsähistorian tuntemusta hyödynnetään aktiivisesti Seuran toiminnassa. Jokaiseen yhteistyöhalukkuutensa ilmoittaneeseen jäseneseen ollaan yhteydessä ja tarjotaan hänelle sopiva yhteistyömuoto.

Metsähistorian Seuran tavoitteena on monipuolinen, aktiivinen ja hallitusti kasvava jäsenkunta. Seuran jäsenhankinta on aktiivista ja avointa. Se kohdennetaan erityisesti metsäalan ammattilaisiin, metsänomistajiin sekä metsähistorian ja -kulttuurin tutkijoihin ja harrastajiin.

Jäsenhankintaa toteutetaan seuran seminaarien, opintomatkojen ja muiden tapahtumien yhteydessä, seuran verkkosivujen ja esitteiden avulla, tiedottamalla Seuran toiminnasta eri tapahtumissa, tiedotusvälineissä sekä henkilökohtaisten tapaamisten yhteydessä.

Jäsenedut

Seuran jäsenetuja ovat jäsentiedote Susikko, painettu julkaisu Vuosilusto, sähköpostitiedotteet, kotisivut ja muu tiedotus, sekä jäsenille suunnatut tapahtumat ja opintomatkat. Jäsenten käytössä on myös asiantuntijaverkko (metsähistorian sähköpostilista), jolta voi kysyä tietoja sekä neuvoja metsähistoriaan liittyvissä kysymyksissä. Jäsenetuja kehitetään eri yhteistyötahojen kanssa.

Seura selvittää säännöllisesti jäsenkunnan toiveita ja tarpeita sekä suuntaa toimintaansa näiden mukaisesti. Jäsenille tarjotaan mahdollisuus osallistua seuran toimintaan monella eri tavalla.

Sidosryhmät ja kumppanuudet

Metsähistorian Seuran keskeisiä sidosryhmiä ja yhteistyökumppaneita ovat Lusto – Suomen Metsämuseo, Metsämiesten Säätiö, Tieteellisten seurain valtuuskunta (TSV), Jyväskylän yliopisto, Helsingin yliopisto, Metsänhoitajaliitto, METO – Metsäalan Asiantuntijat ry, Suomen Metsäyhdistys, Viikin kampuskirjasto, Alnus ry, Suomen Uittoperinneyhdistys ry ja Suomen maataloushistorian seura. Intressitahoja ovat lisäksi metsäalan organisaatiot sekä muut alaan liittyvät yliopistot, korkeakoulut ja oppilaitokset, tieteelliset seurat ja muistiorganisaatiot.

Seminaarit ja esitelmätilaisuudet

Metsähistorian Seura järjestää sekä jäsenille suunnattuja että kaikille avoimia esitelmätilaisuuksia ja seminaareja. Tilaisuuksien järjestämisessä tehdään yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa. Seminaarien ja esitelmätilaisuuksien suunnittelusta vastaavat omalta osaltaan mm. Seuran hallitus, tutkimustyöryhmä sekä Vuosilusto-työryhmä. Tilaisuuksien ajankohtaa, paikkaa ja teemoja päätettäessä pyritään ottamaan huomioon jäseniltä saadut ehdotukset ja palaute.

Vuosikokous esitelmineen sekä tutkija- ja jäsentapaaminen järjestetään vuosittain maaliskuuhuhtikuussa Tieteiden talolla Helsingissä. Tutkija- ja jäsentapaamista kehitetään suunnitelmallisemmin eri yhteistyötahojen kanssa ja tilaisuudesta tiedotetaan nykyistä laajemmin.

Metsähistorian tutkijaseminaari järjestetään joka toinen vuosi yhteistyössä Jyväskylän yliopiston Historian ja etnologian laitoksen sekä Luston kanssa. Seminaari kytkeytyy joka toinen vuosi julkaistavan aikakauskirja Vuosiluston toimittamiseen.

Tammi-helmikuussa järjestetään Tieteiden talolla Helsingissä, Lustossa tai jollakin muulla sopivalla paikkakunnalla ”sydäntalven tapahtuma”, esimerkiksi esitelmätilaisuus tai jokin muu jäseniä kiinnostava aktiviteetti. Seminaari tai muu tapahtuma järjestetään kerran vuodessa Lustossa Punkaharjulla, joka on seuran kotipaikka. Lisäksi voidaan järjestää muita esitelmiä, tapaamisia ja tilaisuuksia esimerkiksi opintomatkojen yhteydessä.

Opintomatkat

Metsähistorian Seuran keskeistä ja vuosittaista ennen kaikkea jäsenkunnalle suunnattua toimintaa ovat opintomatkat, joita järjestetään sekä kotimaassa että ulkomaille. Matkojen määrä suhteutetaan jäsenten kiinnostukseen ja seuran resursseihin, ja niiden ajankohtaan kiinnitetään erityistä huomiota. Tällä hetkellä voimavarat riittävät yhden kotimaan (elo-syyskuu) ja yhden ulkomaan opintomatkan (toukokuu) järjestämiseen sekä osallistumiseen pohjoismaiseen metsähistoriakonferenssiin (syyskuu). Erityisesti kotimaan opintomatkoihin pyritään järjestämään yhdessä sidosryhmien kanssa. Seura laatii opintomatkojen pitkän tähtäimen suunnitelman, jossa kiinnitetään myös erityistä huomiota opintomatkojen järjestämisen resurssien turvaamiseen ja jäsenkunnan hyödyntämiseen matkojen suunnittelussa ja toteutuksessa.

Kansainvälinen toiminta

Pohjoismaiseen yhteistyöhön osallistuu pohjoismaisten metsähistorian seurojen ja metsämuseoiden edustajia. Seuran jäseniä aktivoidaan osallistumaan pohjoismaiseen toimintaan. Seurojen ja museoiden välille kehitetään yhteisiä pohjoismaisia hankkeita.

Seura kehittää myös muuta kansainvälistä yhteistyötä ja kokoaa tietoa kansainvälisistä metsähistoriallisista kohteista. Metsähistorian tutkijoiden kansainvälistä toimintaa seura tukee mm. tiedottamalla ajankohtaisista tapahtumista. Susikkoon ja Vuosilustoon hankitaan kirjoituksia kansainvälisiltä yhteistyökumppaneilta.

Tutkimustoiminta

Metsähistorian Seura on Tieteellisten seurain valtuuskunnan (TSV) jäsen, mikä edellyttää seuran jatkuvaa suunnitelmallista tutkimustoimintaa ja

tutkimuksen edistämistä. Tutkimushankkeet sovitetaan seuran resursseihin ja niissä priorisoidaan yhteistyöhankkeita.

Opinnäytepalkinnot

Metsähistorian Seura myöntää vuosittain yhteistyössä Metsänhoitajaliiton ja METO – Metsäalan asiantuntijat ry:n kanssa kaksi opinnäytepalkintoa. Palkinnot myönnetään kalenterivuoden aikana hyväksytystä erityisen ansiokkaasta metsähistoriaan liittyvästä yliopistojen pro gradu -tutkielmasta ja/ tai ammattikorkeakoulujen opinnäytetöistä.

Huomionosoitukset

Seuran hallitus päättää ansiopalkettien myöntämisestä erityisen ansiokkaasti seuran tai sen tarkoitusperien hyväksi toimineelle henkilölle tai yhteisölle.

Tiedotus

Seuran tärkeimmät tiedotuskanavat ovat jäsentiedote Susikko ja seuran kotisivut. Sähköpostitse tavoitetaan (2012) 80 % jäsenkunnasta ja 20 % jäsenistä on perinteisen kirjepostituksen piirissä. Sähköisen tiedotuksen osuutta kasvatetaan ja perinteisen kirjepostin osuutta vähennetään kustannussyistä. Jäsenille ja ei-jäsenille tarkoitettua Metsähistorian sähköpostilistaa ylläpidetään erityisesti metsähistorian tutkijoiden työvälineenä ja tiedonvälittäjänä. Metsähistorian sähköpostilistaa voidaan mahdollisesti jatkossa ylläpitää osana Luston Kysy museolta -palvelua. Agricola – Suomen historiaverkko on Seuran toiminnan kannalta tärkeä tiedotuskanava. Sosiaalisen median käyttöä seuran tiedotuksessa selvitetään.

Susikkoa kehitetään jäsentiedotteena ja artikkelijulkaisuna erityisesti jäsenkyselyssä ehdotettujen teemojen mukaisesti. Selvitetään mahdollisuutta julkaista myös vanhat Susikot kotisivuilla. Susikon sisällön suunnittelusta vastaa koko hallitus yhdessä sihteerin kanssa. Susikkoon pyydetään aktiivisesti kirjoituksia, erityisesti jäsenkunnalta. Tiedotustyöryhmä laatii vuosittain suunnitelman hankittavista kirjoituksista, käyttäen pohjana jäsenkyselyssä saatuja ehdotuksia. Seuran kotisivuja kehitetään helpommin ylläpidettäviksi ja selkeämmiksi. Kieliversioita yksinkertaistetaan siten, että vieraskieliset sivut ovat suppeampia ja pysyvämpiä (vain pääsivu ja ydinasiat).

Vuosilusto

Vuosilusto (ISSN 1796-4318) on Suomen Metsämuseo Luston ja Metsähistorian Seuran yhteinen metsähistorian, -perinteen ja -kulttuurin aikakauskirja. Vuosilusto on TSV:n Julkaisufoorumin (www.tsv.fi/julkaisufoorumi) kaikkien tieteenalojen koti- ja ulkomaisten julkaisukanavien laatuvaluokituksessa luokassa 1 ”tieteellinen julkaisukanava” (luokka 2 ”johtava tieteellinen”, luokka 3 ”korkeimman tason johtava tieteellinen”).

Vuosiluston strategisena tavoitteena sekä Luston että Metsähistorian Seuran näkökulmasta on olla kymmenen vuoden kuluttua metsähistorian alalla arvostettu, korkeatasoinen ja monipuolinen vertaisarvioitu tieteellinen julkaisu, jossa on myös kansainvälisiä artikkeleita ja jossa voidaan julkaista myös ei-vertaisarvioituja esseitä. Verkkojulkaisemisen kehitystä ja mahdollisuuksia seurataan.

Vuosilusto ilmestyy joka toinen vuosi; julkaisutiheys on riippuvainen resursseista. Metsähistorian Seuran ja Luston 20-vuotisjuhlien (2014) merkeissä julkaistaan valokuva-teemaan liittyvä Vuosilusto 10.

Vuosilustolle palkataan toimittaja, joka tekee yhteistyötä toimituskunnan kanssa. Vuosiluston kustantaja on Luston Tuki Oy. Vuosiluston taloudesta, työnjaosta ja painoksen jakamisesta Luston ja Metsähistorian Seuran välillä sovitaan Vuosiluston toimituskunnassa. Vuosilustoa myyvät Luston Puoti Punkaharjulla (Luston osuus) ja Tiedekirja Helsingissä (Seuran osuus).

Hallitus, vastuuhenkilöt ja työryhmät

Metsähistorian Seuran hallitus edustaa jäsenistöä ja toiminnassa tarvittavaa osaamista mahdollisimman monipuolisesti. Hallituksen kokoonpanosta päättää vuosikokous. Hallituksen jäsenten hallittu vaihtuvuus tukee hallituksen pitkäjänteistä, vastuullista ja toimintaa kehittävää työskentelyä. Hallitus päättää vuosittain jäsentensä työnjaosta ja vastuualueista. Jokainen hallituksen jäsen osallistuu Seuran asioiden valmisteluun ja hankkeiden toteutukseen sovittuun työnjaon puitteissa. Seuran toimintaa suunnitellaan ja toteutetaan hallituksen nimeämissä työryhmissä, joihin kutsutaan tarpeen mukaan myös hallituksen ulkopuolisia jäseniä. Seuran toimintaa suunnitellaan seuraavissa työryhmissä: Tiedotustyöryhmä, Tutkimustyöryhmä, Opintomatkatyöryhmä, Talous- ja hallintotyöryhmä, Vuosiluston toimituskunta, Jäsentyöryhmä, Sidostyöryhmä ja Juhlavuosityöryhmä.

Hallituksen kokousasiat valmistellaan huolellisesti ja aineisto toimitetaan mahdollisimman kattavasti etukäteen hallituksen jäsenille. Hallituksen kokouspäivät pyritään sopimaan etukäteen koko vuodeksi ja kokouskutsut toimitetaan myös taloudenhoitajalle.

Tilat, tarvikkeet ja palvelut

Metsähistorian Seura käyttää Tieteellisten seurain valtuuskunnan jäsenetuina tarjoamia, Helsingissä Kirkkokadulla sijaitsevan Tieteiden talon maksuttomia kokoustilapalveluita. Seuran toimisto ja arkisto sijaitsevat Lustossa Punkaharjulla. Seura hankkii omat toimistotarvikkeensa ja ostaa Lustolta posti-, kopio-, tulostus- sekä jäsen- ja taloushallinnon palvelut erillisen sopimuksen mukaisesti. Tarpeen mukaan käytetään muiden yhteistyökumppaneiden (esim. yliopistot) tiloja ja palveluita.

Talous

Toimintaan haetaan säännöllisesti apurahoja ja avustuksia. Tehdään vuosittain suunnitelma, mitä hankkeita käynnistetään tai jatketaan, millaisia rahoituksia haetaan ja kuka hankkeita johtaa. Hankkeen vastuuhenkilö vastaa asioiden esittelystä hallitukselle, rahoituksen hakemisesta, maksatuksista, muusta hallinnasta ja raportoinnista sekä asiakirjojen arkistoinnista seuran arkistoon sihteerin ja taloudenhoitajan ohjeiden mukaan. Hankerahoitusten tilanne ja hankkeiden eteneminen käydään läpi hallituksen kokouksissa. Taloudenhoitajaa informoidaan rahaliikenteestä. Työryhmät konsultoivat tarvittaessa taloudenhoitajan kanssa Seuran talouteen liittyvissä asioissa. Kannatusjäsenmaksun taso tarkistetaan. Vuosilusto-toimituskunta tekee ehdotuksen Vuosiluston kustannusten, tulojen ja julkaisujen jakamisesta Luston ja Metsähistorian Seuran kesken. Vuosiluston rahoittamista mainoksilla harkitaan tarpeen mukaan erikseen. Metsähistorian Seura sopii Luston kanssa taloudellisista vastuista, jotka perustuvat Luston tilojen, ohjelmien, laitteiden ja välineiden käytön aiheuttamiin kustannuksiin sekä Luston henkilöstön työpanokseen seuran toiminnassa (sihteeri, taloudenhoitaja).

Metsähistorian Seuran hallitus

Muistathan

ilmoittaa jäsentiedotusta varten sähköpostiosoitteesi sekä mahdolliset posti- ja sähköpostiosoitteiden muutokset: metsahistorian.seura(at)lusto.fi tai Metsähistorian Seura, c/o Lusto, 58450 Punkaharju.

Vihti, Palojärvi 1954. SMY:n/Metsätaloudellisen Valistustoimiston kok., Lusto.

Seminaarit

Häviävä metsäkirjallisuus
Olemmeko kadottamassa osan suomalaista
metsäkulttuuria?

Metsähistorian Seuran järjestämä sydäntalven seminaari
25.1.2013 klo 14 - 16
Tieteiden talo, Kirkkokatu 6, Helsinki, sali 505.

Suomessa lakkautetaan metsäalan kirjastoja ja supistetaan kokoelmia. Tilakustannusten kasvu, aineistojen siirtymineen verkkoon ja painettuihin aineistoihin liittyvän kirjastoasiantuntijuuden väheneminen eläköitymisen myötä merkitsevät sitä, että metsäalan kirjoilla tai sarjoilla ei enää juurikaan ole sijaa organisaatioiden suojissa.

Monitieteisten kirjastojen päättäjät saattavat nähdä metsäalan yhtenä luonnontieteellisistä aloista, joilla useissa tapauksissa vanhan, painetun tai ei-tieteellisen aineiston merkitys on nykyään vähäinen. Monien luonnontieteellisten alojen mukana karsinnat kohdistuvat rajuina myös metsäaineistoihin. Toisaalta julkaisujen digitointi tuo aineistot käyttäjien ulottuville kätevästi ja nopeasti verkon välityksellä.

Seminaarin esitykset valottavat sitä, olemmeko hävittämässä tai jopa jo kadottaneet osan suomalaisesta metsäkulttuurista, suomalaisen metsäntutkimustiedon 1800-luvulta tähän päivään kestäneen levittämismuodon, julkaisujen painamisen aikakauden aarteet.

Olet tervetullut tuomaan oman näkökulmasi tai huolesi katoavien metsäalan julkaisujen puolesta ja pohtimaan, pitäisikö asialle tehdä jotain. Puheenjohtaja seminaarissa on Helsingin yliopiston metsäkirjaston esimiehenä toiminut professori emeritus Matti Leikola.

Kahvitarjoilua varten pyydämme ilmoittautumaan seminaariin 20.1.2013 mennessä: metsähistorian.seura(at)lusto.fi (tai sihteerille 050 3669552).

Kuva Jari Laine,
Viikin kampuskirjasto

Metsä ja kuva -seminaari – esitelmäpyyntö (CFP)

Metsähistorian Seura, Lusto – Suomen Metsämuseo ja Jyväskylän yliopiston historian ja etnologian laitos järjestävät metsäalan valokuviiin liittyvän seminaarin Jyväskylässä 12.4.2013.

Metsät ja niiden käyttö näyttäytyvät valokuvissa monitahoisesti 1800-luvun puolivälistä nykypäivään. Ensimmäiset metsätalousaiheiset elokuvat tehtiin 1920-luvulla. Monet metsäammattilaiset ovat olleet innokkaita harrastajakuvaajia tai kuvaaminen on kuulunut heidän työhönsä. Metsissä on liikkunut myös eri organisaatioiden palkkaamia ammattikuvaajia, mistä on muodostunut jopa kymmenien tuhansien kuvien arkistoja. Valokuvia ja elokuvia on käytetty metsäalan tutkimuksessa, valistuksessa, tiedotuksessa ja opetuksessa. Kuviin on tallennettu metsätalouden historian ohella metsäalan eri toimijoiden yhteisiä muistoja.

Metsätehon kokoelma, Lusto.

Metsäammattilaisten lisäksi myös monet muut – esimerkiksi metsänomistajat, luonnontutkijat, retkeilijät ja luontoharrastajat – ovat katselleet metsiä kameran linssin läpi. Luontokuvaus on suosittu valokuvauksen laji, jota on harrastettu 1800-luvulta lähtien ja aivan erityisesti 1900-luvun jälkipuolelta alkaen.

Seminaariin kutsutaan asiantuntijoita ja tutkijoita, joiden aiheet, näkökulmat tai aineistot liittyvät metsäalan valo- tai elokuvaan tai kuvaamiseen. Seminaariin voivat osallistua metsäalan asiantuntijat ja metsähistorian tutkijat, jotka tarkastelevat kuvien merkitystä ja kuvaamista.

Osa esitelmistä voidaan julkaista vuonna 2014 valokuva-teemaan keskittyvässä Vuosilustossa tai Seuran jäsenlehdessä Susikossa. Vuosilusto on Metsähistorian Seuran (<http://www.lusto.fi/seura/>) ja Suomen Metsämuseo Luston (<http://www.lusto.fi/>) joka toinen vuosi ilmestyvä vertaisarvioitu tieteellinen julkaisu.

Suomen- tai ruotsinkieliset esitelmien ehdotukset (enintään yksi A4) seminaaria varten pyydetään lähettämään dosentti Heikki Roiko-Jokelalle ([heikki.roiko-jokela\(at\)jyu.fi](mailto:heikki.roiko-jokela(at)jyu.fi)) 30.1.2013 mennessä. Järjestelytoimikunta päättää pyydettävät esitelmät. Ehdotuksen lähettämisen yhteydessä voi samalla ilmoittaa halukkuudestaan kirjoittaa artikkeli Vuosilustoon tai Susikkoon.

Järjestelytoimikunta: professori Ilkka Nummela, professori Jari Ojala, professori Pirjo Korkiakangas, dosentti Heikki Roiko-Jokela, VTT Jaana Laine ja FT Leena Paaskoski.

Opintomatkat ja retkeilyt

Pohjoismainen metsähistoriakonferenssi Tanskassa 20.-23.9.2012

Vuosittainen pohjoismainen metsähistoriakonferenssi järjestettiin 20.-23.9. Tanskassa, Själlannin saarella. Pohjoismaiden välisiä metsähistoriakonferensseja on järjestetty jo pitkään, mutta itse olin mukana ensimmäistä kertaa. Konferenssi alkoi vuonna 1942 perustetussa Dansk Jagt- og Skovbrugsmuseumissa, jossa heti alkajaisiksi museon johtaja Jette Baagø esitteli museon toimintaa ja antoi alustuksen par force -metsästyksen, johon tutustuisimme syvemmin konferenssin aikana. Saimme tutustua myös museon näyttelyihin, joissa esiteltiin mm. metsästyksen historiaa ja nykyistä metsänkäyttöä sekä vanhoja metsätyökaluja. Museosta jatkoimme matkaa majapaikkaamme, Kööpenhaminan yliopistoon kuuluvalla metsäkoululle (Skovskole) Nødeboon. Konferenssin aikana teimme kaksi ekskursion Själlannin saarella.

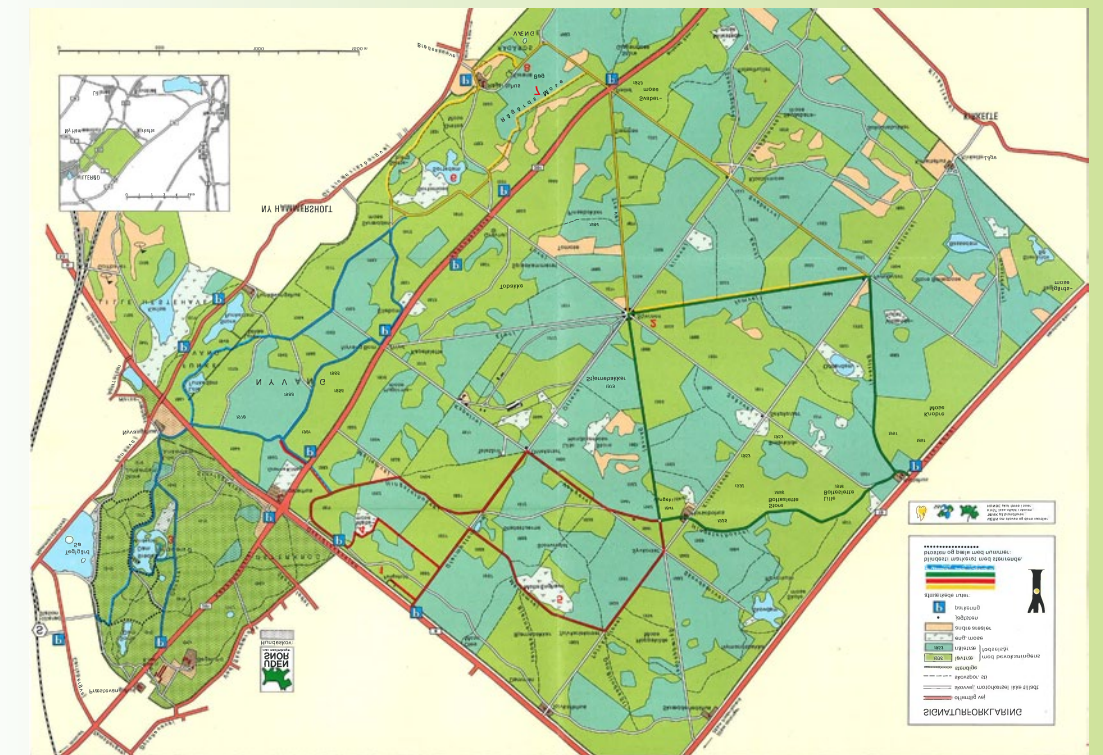
Konferenssissa oli osallistujia mukava määrä. Kuva Tapani Tasanen.

Par force, linnoja ja peuroja

Toinen päivä alkoi retkeilyllä Store Dyrehaveen (dyrehave engl. 'deer park'), joka on iso puistoalue Frederiksborg linnan ympärillä. Store Dyrehaven perusti Christian V vuonna 1628 ja puisto oli tarkoitettu kuninkaallisille metsästykselle varten: neliskanttinen puistoalue aidattiin, jotta kauriit, peurat ja muut metsästettävät eläimet pysyisivät alueen sisäpuolella. Myöhemmin, 1600-luvun loppupuolella kuningas Christian V toi Tanskaan Ranskan Aurinkokuninkaalta (Ludvig XIV) oppimansa nk. par force-metsästyksen. Par force -metsästyksessä metsästäjät liikkuvat ratsain ja heillä oli apunaan

kymmenittäin koiria, joiden tehtävänä oli paikantaa kauris ja ajaa sitä takaa niin kauan, kunnes sen voimat uupuivat, jolloin koirat pitivät sitä paikallaan puremalla sitä korvista, kaulasta ja jaloista. Tässä vaiheessa kuningas ja hänen vieraansa metsästystorvella kutsuttiin kuningas ja hänen vieraansa paikalle ja joko hän tai joku vieraista sai kunnian tappaa läikähtynyt eläin miekalla. Sanotaan myös, että par force -metsästys oli hyvä neuvottelujen käymiseen - kuningas ja hänen vieraansa pystyivät keskustelemaan asioista rauhassa, kenenkään ulkopuolisen kuulematta. Par force oli suosittu metsästystapa Tanskan kuninkaallisten joukossa noin sadan vuoden ajan 1700-luvun lopulle saakka.

1690-luvulla Christian V rakennutti mm. Store Dyrehaveen erityisen tieverkoston, joka rakentui eräänlaisista tähtimuodostelmista. Näiden keskiössä oli ns. "tähti" (esim. maakumpu, jonka keskellä oli kivi tai laatta), josta lähti pitkät, suorat tiet eri suuntiin. Tieverkostot saattoivat olla yhteensä yli 100 km pitkiä ja niiden ideana oli nopeuttaa kuninkaallisten ja "passissa" olevien metsästäjien saapumista sinne missä saalis oli paikannettu. Nämä tieverkostot, par force -metsästyksen tunnusmerkit, ovat säilyneet hyvin nykypäiviin asti ja ne ("par force -metsästysmaisema") on ehdotettu lisättäväksi UNESCO:n maailman perintökohteeksi.

Parforce-metsästykselle tyypillinen tähtimuodostelma näkyy hyvin Store Dyrehaven kartassa. Kuva Miljøministeriet, Skov- og Naturstyrelsen.

Kävimme perjantai-aamupäivän aikana myös Jægersborg Dyrehave:ssa, joka on sekin hyvin suuri puistoalue: alueelle mahtuu mm. huvipuisto, Eremitage-linna, metsiä ja paljon muuta nähtävää. Puiston perusti 1670-luvulla Christian V, tuo par force -metsästyksestä innostunut kuningas, kuninkaallisten metsästyshuveja varten. Myös Jægersborg Dyrehaveen

rakennettiin em. par force -tieverkostot. Nykyään alue on hyvin suosittu virkistysalue, jossa vierailee useita miljoonia ihmisiä vuosittain. Aloitimme tutustumisen Jægersborg Dyrehaveen kiertelemällä jo talviteloilla olevassa huvipuistossa ja ihastelemalla suuria pyökkipuita ja tammia sekä siellä täällä juoksentelevia kuusipeuroja. Kuusiin ja mäntyihin tottuneelle suuret lehtipuut olivat vaikuttava näky. Alueen puita ei ole juuri hakattu viimeisen reilun sadan vuoden aikana, joten ne ovat saaneet kasvaa rauhassa isoiksi: alueen vanhin puu on noin 200 vuotta vanha. Vanhat puut sekä kovasta laidunnuksesta aiheutuva suuri kuolleiden/kuolevien puiden määrä lisäävät merkittävästi myös alueen biologista monimuotoisuutta. Tässä yhteydessä on mainittava myös saksalaiset von Langenin veljekset, jotka tulivat 1700-luvun lopulla Tanskan kuninkaan pyynnöstä "laittamaan Tanskan metsät kuntoon". He istuttivat tammea, jalavaa, pyökkiä ja kuusta laajoille alueille. He toivat mukanaan myös saksalaisen metsätieto-aidon, joka päättyi myöhemmin myös Ruotsiin ja Suomeen. Tanskan metsät ovat kuitenkin muuttuneet viimeisen reilun sadan vuoden aikana huomattavasti - pinta-ala on vähentynyt ja puulajikoostumus muuttunut: kuusi on vallannut alaa pyökiltä.

Kävelimme myös alueella sijaitsevalle Eremitage-linnalle (1700-luvun lopulta), josta oli kaunis näkymä puistoalueen yli merelle asti. Matkalla kuulumme alueen metsänvartijalta, Torben Christiansenilta, että alueella on tällä hetkellä noin tuhat saksanhirveä, kuusipeuraa ja japaninhirveä. Kantaa pidetään yllä vierailijoita sekä kulttuuriympäristöä varten. Kaupunkilaiselle oli elämys nähdä suuri saksanhirvilauma vanhojen tammien ja pyökkien reunustamalla alueella ja kuulla niiden mylvintää ja sarvien kalistelua syksyisessä säässä.

Noin 200 saksanhirven lauma oli vaikuttava näky. Kuva Tapani Tasanen.

Iltapäivän vietimme konferenssin seminaariosuudessa metsäkoululla. Anders Lindhagen (Ruotsi), Lars Helge Frivold (Ruotsi), Lasse Löven (Metsähallitus), Hallgrímur Indriðason (Islanti) sekä Frank Søndergaard (Tanska) pitivät esityksen maidensa metsien virkistyskäytön merkityksestä ennen ja nyt.

Tammimetsää Eremitage-linnan lähellä Jægersborg Dyrehavessa. Kuva Tapani Tasanen.

Tanskassa on erilaisia metsiä

Lauantaina oli toinen ekskursiopäivä, ja pääsimme käymään mm. seuraavissa paikoissa: Tisvilde Hegn pohjois-Själlannin rannikolla, Gribskov ja Fredensborgin linnanpuisto. Gribskov oli mielenkiintoinen kohde: alueella oli ollut asutusta jo rautakaudelta lähtien, mutta asutus hävisi vähitellen, kun alue peittyi 200 vuoden aikana hiekkaan 1600-luvun lopulta lähtien. Pieni jääkausi aiheutti nimittäin sen, että merenpinta laski paljastaen hiekkapohjan, joka sitten lähti liikkeellä peittäen alleen taloja noin 1,5 metrin korkeudelta. Hiekan liikkumista yritettiin myös estää 1700-luvulla mm.

Frederiksborg ja ranskalainen puutarha. Kuva Tapani Tasanen.

aita-rakennelmilla (mistä ovat jäljellä sammaloituneet kohoumat metsissä), istuttamalla järviruokoa ja myöhemmin puita.

Tisvilde Hegn on Tanskan suosituimpiin virkistysalueisiin kuuluva suojeltu metsäalue, jonka tunnusmerkkejä ovat tuulentuivertamat ja hyönteisten vaikutuksesta taipuneet ja mutkille kiertyneet männyt. Kävimme myös kauniissa pyökkimetsässä, jota allekirjoittanut muistelee vieläkin kaiholla sekä lehtipuumetsässä (mm. jalava, tammi, pyökki, saarni ja vaahtera), josta 1800-luvulla kuljetettiin suuret määrät puuta Kööpenhaminan polttopuupulaa vähentämään. Oli mielenkiintoista nähdä myös pyökkimetsä, jossa oli aikoinaan poltettu miilua!

Sunnuntaina, ennen konferenssin päättymistä, vierailimme vielä Frederiksborgin linnan barokkityylisessä puistossa, jonne on muuten istutettu yli 1500 eri kasvilajia!

Tämänvuotinen konferenssi oli erittäin antoisa. Itselleni oli suuri ilo tutustua uusiin ihmisiin, nähdä paikkoja, joissa muuten tuskin olisi mahdollisuutta käydä sekä kuulla eri maiden asiantuntijoita. Itse olin yllättynyt miten erilaisia metsiä Tanskassa on, ja ylipäättään että maassa on niinkin paljon metsiä. Kiitos myös Suomen delegaatiolle mukavasta matkaseurasta!

Tanskalaiset emäntämme järjestivät hienon 4-päiväisen tapaamisen ja ensi vuonna on islantilainen vuoro: pohjoismainen metsähistoriakonferenssi järjestetään Islannissa syyskuussa 2013.

Maija Kovanen

Konferenssin aikana kuuli ja oppi paljon mielenkiintoisia asioita. Kuva Markku Rauhalahhti.

Opintomatalla Sveitsissä 17.–21.10.2012

Metsähistorian Seura järjesti lokakuun puolivälissä opintomatkan Sveitsiin. Mukana oli 22 henkeä. Retkemme kohteet olivat suhteellisen lähellä Zürichiä – Zürichin, Schwyzin, Zugin ja Urin kantonien alueella – , ja ajomatkat niin ollen mukavan lyhyitä. Matkustuspäivien lisäksi oli kolme aktiivipäivää. Syksyn parhaat kelit lisäsivät monipuolisen ja antoisan matkan fiilinkiä.

Sveitsissä on metsää noin 1,3 milj. ha, joka on vajaa kolmannes maa-alasta. Puulajien osuus kuutiomäärästä: kuusi noin 45%, pyökki noin 20% ja saksankuusi noin 15% sekä muita havupuita ja lehtipuita noin 10% kumpaakin. Metsien kasvu on noin 10 milj. m³/v ja käyttö runsaat 5 milj. m³/v. Metsistä noin 40% on suojametsiä – alppialueella paljon yli 50%, maan pohjois- ja luoteisosissa (Jura ja Mittelland) alle 10%. Suojametsillä suojellaan ihmisten toimintoja lumi- ja maanvyöryiltä, sortumilta ja eroosiolta. Metsien käyttö suojametsäalueilla on säänneltyä ja rajoitettua. Metsien suojavaikutus kansantaloudessa arvioidaan vuodessa yli neljän miljardin frangin (1 CHF = noin 0,8 euroa) arvoiseksi. Valtio tukeekin suojametsätaloutta noin 60 miljoonalla frangilla vuodessa.

Torstaina, matkan ensimmäisenä ”työpäivänä”, liikuimme pohjoisessa Reinin alkupään alueella. Tutustuimme jokivarren ennallistamishankkeisiin ja luonnonsuojeluun, tammimetsien hoitoon sekä erilaisiin metsänkäsittelymenetelmiin – Hochwald, Mittellwald, Niederwald –, suoria vastineita tai vakiintuneita termien käännöksiä ei Suomen olosuhteissa tunneta. Metsien talouskäytöstä ei päivän aikana paljon puhuttu. Marthalenin kylä oli täynnä esimerkkejä perinteisestä puun käytöstä rakentamiseen. Päivän viimeinen elämys oli käynti Reinin putouksella (Rheinfall).

Perjantain aamupäivän olimme osin meidän Metlaamme vastaavan metsän-, lumen ja maisemantutkimuslaitoksen WSL (Eidg. Forschungsanstalt für Wald, Schnee und Landschaft) vieraina Birmendorfissa, Zürichin läsipuolella. Saimme usean asiantuntijan johdattelmina monipuolisen tietokun laitoksen historiasta ja nykypäivästä. Näimme myös esimerkkejä tutkimustyön käytännöistä. Laitoksen juuret ulottuvat vuoteen 1885, jolloin perustettiin Sveitsin metsäntutkimuslaitos (Zentralanstalt für das forstliche Versuchswesen), joka keskittyi metsätalouden, metsänsuojelun ja tulvien eston tutkimukseen. Vuonna 1989 muodostettiin siitä ja 1942 perustetusta lumen- ja lumivyöryjen tutkimuslaitoksesta nykyinen WSL. Tutkimusalueita ovat mm. luonnon monimuotoisuus, ilmastonmuutoksen vaikutukset subalpiinisiin metsäekosysteemeihin, luonnonvarojen kestävä käyttö,

Ylh. vas. Metsänhoitaja Nathalie Barengo toivottaa retkeläiset tervetulleiksi Sveitsiin Thuraueenissa. Oik. Reinin tulvametsäalueella valmiina metsäretkeen. Kesk. Puuta taidokkaasti Mathalenin kunnantalossa. Alh. vas. Ballenbergin museoalueen metsätalon näyttelyä. Oik. Aschwandenin juustolan isännän Hansin vauhdikas esitys. Pirkko Kivinen kääntää.

Keskustelua WSL-tutkimuslaitoksen siemenlaboratoriossa.

Ylh.oik. Metsänvartija Beat Gisler esittelee Thuraueenin tulvaniittyjä ja maisemointiprojektia.

Ylh. vas.Yksikehäinen ja yksiteräinen vesisaha halkaisee verkalleen pelkkää Ballenbergin ulkoilmamuseossa.

Kesk. Retkeläiset ihas-telemassa jokivarren rehevää metsäkasvillisuutta Thuraueenissa.

Kuvat Markku Rauhalahdi ja Tapani Tasanen.

maisemanhoito ja luonnonvarojen hallinta. Henkilökuntaa tutkimuslaitoksessa on noin 350, heistä noin 130 Davosin toimipisteessä ja kolmessa pienemmässä sivupisteessä.

Iltapäivällä saimme tutustua Einsiedelnin luostarin metsä- ja puutalouden historiaan ja nykypäivään. Vuonna 1130 perustetun benediktiiniläisluostarin maista ja metsistä nähtiin arkistossa ensimmäinen kartta vuodelta 1680. Metsää on noin tuhat hehtaaria; osa maista myytiin aikanaan luostarin ”torppareille”, mutta on sittemmin ostettu takaisin. Luostarissa on nykyisin noin 60 munkkia, joiden kuorolauluakin saimme kuunnella luostarin kirkossa. Työntekijöitä on noin sata.

Saimme tutustua luostarin vielä osin meneillään olevaan mittavaan arkistoprojektiin, jossa on ollut työssä jopa 30 henkeä. Arkistot on siirretty uusiin tiloihin, joissa vakituista arkistoväkeä on neljä henkeä. Luostarilla on oma pieni sahalaitos, jossa sahataan noin 2 000 m³ vuodessa. Oma elämysensä oli päästä luostarikirkon ullakolle ihailemaan rakennuksen mahtavia, puisia kattorakenteita.

Lauantai alkoi tutustumisella Urin kantonin metsätalouteen mahtavissa maisemissa Seelisbergissä. Erityisteemoina olivat metsänrajakysymykset, puulajit ja metsien tulevaisuus. Alueen metsät ovat 80-prosenttisesti havupuita, valtaosin kuusta. Seelisbergissä tutustuimme myös vuoristojuustolaan, joka hankkii noin 30 tilalliselta miljoona litraa maitoa vuodessa ja tekee siitä noin 10 000 kiloa eri-ikäisiä ja -makuisia juustoja. Hera hyödynnetään omassa sikalassa.

Iltapäivän pääkohde oli Ballenbergin ulkoilmamuseo Brienzissä noin sata kilometriä lounaaseen Zürichistä. Laajalla museoalueella esitellään vanhaa maaseutukulttuuria maan eri osista. Museoalueen metsätalossa on esillä metsien ja niiden käytön historiaa. Alueelta löytyi myös vanha vesisaha. Puron vesi ei kuitenkaan riittänyt työnäytökseen, vaan lankkuja vanhalla sahalla tehtiin sähköän voimalla. Iltapäivän päätteeksi tehtiin opastettu kierrokävely Luzernissa. Tavallaan metsähistoriaa on kaupungin ehkä tunnetuin nähtävyys Kapellbrücke, puinen katettu silta.

Sveitsiläinen metsänhoitaja Nathalie Barengo Zürichin kantonin maiseman- ja luonnonhoidon viraston metsäosastosta (ALN Amt für Landschaft und Natur, Abteilung Wald) teki suuren työn matkamme onnistumiseksi. Suomalaissyntyisen äitinsä peruja hän osaa myös kieltämme ja toimi osaksi myös tulkkina. Päätulkinamme toimi metsänhoitaja Pirkko Kivinen Tuomarniemeltä. Lämmin kiitos Nathalielle ja Pirkolle uurastuksesta!

Markku Rauhalahti

Metsähistorian alan hankkeita

Puukauppamuistot työn alla

Metsähistorian Seuran ja Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Puukauppamuistoja -tallennushankkeen muistitiedon keruu päättyi toukokuussa 2012. Puukauppaa käsitteleviä kertomuksia saatiin yli sadalta vastaajalta yhteensä lähes 800 sivua. Vastaajia pyydettiin kirjoittamaan esimerkiksi myyjän ja ostajan kohtaamisesta, kauppaneuvotteluista, mitta-uksista ja hakkuista. Puukaupan eri osa-alueita käsiteltiin vastauksissa monipuolisesti ja tasokkaasti, ja alan kehityksestä 1950-luvulta nykypäivään välittyy tarkka, monien muistitietojen osalta hyvin henkilökohtainen kuva. Toisaalta esimerkiksi raakapuun vientiä tai tuontia ei juurikaan tarkasteltu.

Aineiston analysointi alkoi syksyllä 2012, ja tällä hetkellä muistitietoaineistosta on käsitelty esimerkiksi ostajien ja myyjien välisiä suhteita, myyntiin vaikuttaneita taustasyitä, metsänhoitoyhdistysten asemaa puukaupassa sekä myrskytuhojen vaikutusta puun hinnanmuodostukseen. Eräs mielenkiintoinen esiin noussut asia ovat muutokset ostajien kuvauksissa – ostajien kutsuminen ”metsäherroiksi” ja heidän ulkonäkönsä tarkka kuvailu aineistossa näyttää olleen sukupolvea riippuvaista. Kyseinen kuvailu jää yhä vähemmälle mitä lähemmäs nykypäivää muistitiedossa saavutaan, mikä saattaa myös kertoa yhteiskunnan tasa-arvoistumisen lisäksi etämetsäomistuksen kasvusta sekä esimerkiksi metsänhoitoyhdistysten ja hintasopimusten suuremmasta roolista myöhempinä vuosikymmeninä.

Myös myrskytuhoja käsiteltiin laajasti, kenties johtuen Tapaninpäivän myrskyn tapahtumisesta keruuajanjakson aikana. Monissa muistitiedoissa aiheen käsittely kuitenkin irtautuu henkilökohtaiselta tasolta. Myrskytuhot nähdään muistitietoaineistossa suurina kokonaisuuksina, mikä on ymmärrettävää ajateltaessa esimerkiksi Maire- tai Mauri-myrskyjen tuhojen laajuutta. Todennäköisesti tämän takia yksilön asemaa myrskytuhojen jälkeen on pohdittu vähemmän. Enemmän huomiota osakseen on saanut esimerkiksi metsätalouden koneellistuminen, jonka moni vastaaja on katsonut nopeutuneen merkittävästi myrskysavottojen suurten työmäärien ja vaikeiden korjuuolosuhteiden takia.

Aineistonkeruun päätyttyä tallennushankkeen ohjausryhmä päätti parhaiden kirjoitusten palkitsemisesta syksyllä 2012. Palkintojenjakotilaisuus järjestettiin Metsäpäivien yhteydessä 8.11.2012 Helsingissä. Ryhmä päätyi palkitsemaan viisi kirjoittajaa: Veikko Knuutilan, Kyösti Nissisen, Erkki Raittilan, Tauno Kuoppalan ja Rauno Kervisen. Heidän lisäksi myönnettiin tunnustuspalkinto kolmelle vastaajalle. Palkittujen kirjoittajien tekstejä kiiteltiin muun muassa tarkoista yksityiskohdista, mielenkiintoisista havainnoista ja pohdinnoista sekä hyvistä kuvauksista ja vertailuista.

Joona Nikinmaa

Lusto tuo saataville metsäteollisuuden kuvallista kulttuuriperintöä

Suomalaista metsäteollisuutta on rakennettu, kehitetty ja uudelleen organisoitu puolentoistasadan vuoden ajan. Lähes yhtä kauan sen vaiheita on voitu ikuistaa valokuvaamalla. Suomen Metsämuseo Luston valokuva-arkistossa Punkaharjulla metsäteollisuus on sekä yksi keskeisimpiä tallennuskohteita että kysytyimpiä aiheita.

Metsäteollisuuden mittava murros 1900-luvun jälkipuolella ja 2000-luvulla korostavat metsäteollisuushistorian merkitystä osana suomalaista kulttuuriperintöä. Metsäteollisuus kuuluu niihin tallennusalueisiin, joissa kuvataallenteilla on esineellistä tallentamista huomattavasti tärkeämpi rooli; kuvaaminen on ollut usein ainoa mahdollisuus dokumentoida teollisuuden työtä, koneita, laitteita, työympäristöjä – ja niiden muutoksia. Useat metsäteollisuushistoriaa käsittelevät tutkimukset ja julkaisut kuitenkin osoittavat, että aihepiiriin liittyvää kuva-aineistoa on ollut julkisesti saatavilla aivan liian niukasti tai yksipuolisesti.

Luston kokoelmat ja ennen kaikkea valokuva-arkisto sisältävät runsaasti metsäteollisuuden historiaan liittyvää kuva-aineistoa. 300 000 valokuvan arkistosta arviolta kymmenesosa liittyy metsäteollisuuteen, tehtaisiin, prosesseihin ja tuotteisiin. Tehtaiden puunhankintaan ja kuljetukseen liittyvää aineistoa on vieläkin enemmän. Keskeisiä metsäteollisuuskokoelmia Lustossa ovat esimerkiksi Metsäteollisuus ry:n, Stora Enson, Rosenlewin ja Suomen Metsäyhdistyksen kokoelmat. Metsäteollisuus sisältyy aihepiirinä lukuisiin muihinkin kuvakokoelmiin. Kuvia on pääosin 1900-luvun alusta 1980-luvulle. Kuvia ovat ottaneet usein yritysten tai lehtien palkkaamat ammattikuvaajat.

Lusto on 2000-luvun kuluessa digitoinut jo mittavan määrän suomalaista metsäteollisuushistoriaa, johon voi tutustua julkisessa museotietokannassa, **kantapuu.fi-palvelussa**. Kantapuuissa voi hakea ja selata kuvia, tehdä kuvatilauksia ja antaa kuvista tai niiden tiedoista palautetta. Luston ko-koelmissa olevien metsäteollisuushistoriallisten valokuvien luettelointia ja digitointia julkisesti saataville ovat tähän mennessä rahoittaneet StoraEnso (2001–2005), Marjatta ja Eino Kollin säätiö (2011–2012), Opetus- ja kulttuuriministeriö (2011) ja Metsäteollisuus ry (2011).

Leena Paaskoski

Kuva: Sahatavaralla lastatun proomun siirtämistä laiturilta käsin. Pori, Aittaluoto 1947. Aarne Pietinen Oy, Rosenlewin kokoelma, Lusto.

Kirjat ja pelit

Ilmari Kiannon ”Metsäherran herjaajan” ilmestymisestä 100 vuotta

Vanhan pappilan ”aikamiespoika”, josta tuli kirjailija ja aikamoinen anarkisti. Ilmari Kianto (vuoteen 1906 Calamnius) oli syntynyt toukokuun 7. päivänä 1874 Pulkkilassa, missä hänen isänsä August Benjamin Calamnius toimi tuolloin kappalaisena. Kiannon varsinaiseksi kotipaikaksi muodostui kuitenkin kainuulaisen Suomussalmen pappila, ja eräänlaisena vanhan pappilan aikamiespoikana Kianto pysyikin myöhemmälle iälle saakka. Kirjoitettuaan ylioppilaaksi ja hylättyään mahdollisuuden opiskella suvun perinteistä pappilista uraa varten nuori Kianto kokeili jopa sotilasuraa ja päätyi viimein venäjän kielen opettajaksi Kajaaniin. Varsin luontevasti hän siirtyi lehtorin virasta ensin ”Kajaanin lehden” vt. päätoimittajaksi ja vuodesta 1906 alkaen oman kynänsä tuotteista eläväksi ammattikirjailijaksi. Hän pyrki myös toteuttamaan vuosikautia suunnittelemaansa hanketta, lunastaa valtion maasta itselleen kruununtorppa, jonne hän rakennuttikin unelmiensa talon, ”Turjanlinnan”, vuosina 1910–1912.

”Metsäherran herjaaja”

Kuten niin monet Kiannon kirjallisista töistä, romaani ”Metsäherran herjaaja”, joka ilmestyi vuonna 1912, kumpusi tekijän omista kokemuksista. Siinä kaupungista maalle muuttanut, metsäiseen luontoon ihastunut työmiehen Herkko Tapio yrittää saada kruunun maasta lohkaistua itselleen pientilaa. ”Rämsänrannan” pitäjässä. Kiannon tavoin ”omantunnon avioliitossa” elävä Tapio kuitenkin huomaa, että kruunun maalle on vaikeata päästä veltojen metsäherrojen alinomaisen vastustuksen vuoksi. Kiannon hoitoalueen aluemetsänhoitaja Fjalar Brynolf Bergistä Kianto maalaa ilkeämielisen pilakuvan nuoresta ”viikingistä”, joka hoitaa kolmea jalorotuista koiraansa ja lukemattomia naissuhteitaan innokkaammin kuin virkatehtäviään. Ikään kuin alleviivatakseen ruotsinkielisen metsänhoitajakunnan kelvottomuutta Kianto kehittelee useita kohtauksia, joissa kansan parasta ajattelevat agnomit asetetaan ylimysmielisten metsänhoitajien vastustajiksi. – Sen verran Herkko Tapion asiat etenevät, että hänen anomuskirjelmänsä lähetetään Helsinkiin, Metsähallituksen pääkonttoriin. Sieltä saapuu itsensä ylitirehtööri Pehr Abiel ”Furst de la Forstin” allekirjoittama päätös, jossa ilmoitetaan, että Herkko Tapion anomukseen ei ole suostuttu. Tuolloin virassa ollut ”suomenmielinen” ylitirehtööri P. W. Hannikainen ei kelvannut Kiannelle, vaan tehokkaampaa oli muistuttaa lukijoita Hannikaisen aatellisista edeltäjistä Wredeistä ja af Forsellesistä. Sen verran sivupotkua Kianto kuitenkin antoi pahasta änkytyksestä kärsivälle ylitirehtöörille, että hän kuvaili miten Metsähallituksen kollegion istunto oli Herkko Tapion anomusta käsiteltäessä siirrettävä myöhemmäksi puheenjohtajan pahan änkytyskohtauksen vuoksi!

Kiista päättyy siihen, että Tapion itselleen havittelemasta Käkiniemen alueesta tehdään kruununpuisto, josta ei yksityisille luovuteta tynnyrinalaakaan. Uhmassa Tapio ryhtyy kuitenkin rakentamaan itselleen uudistaloa Kainuun kansan vuosisataiseen tapaan. Juovuspäissään reuhaava forstmestarijoukko saa pian tiedon hankkeesta ja pyrkii miehissä karkottamaan Tapion mailtaan. Mutta Tapio on kadonnut: hän on ryhtynyt sosialistien puhujaksi ja kiertää nyt maakuntaa saarnaamassa kelvotonta virkakuntaa vastaan. Kun forstmestarit saapuvat itse omin korvin kuulemaan mitä Tapiolla on sanottavaa, tämä paljastaa kaikille kuulijoille virkaherrojen ruotsinmielisyyden, laiskuuden ja kansan halveksunnan. ”Olipa siinä kyliksi herkille herrashermoille!” Jo eteisessä kohtaa Herkko Tapio pitäjän lautamiehen, joka välittää hänelle haasteen käräjille törkeästä kunnianloukkauksesta. Ja niin joutuu nöyryytetty Tapio vuoden verran linnassa istuttuaan lähtemään siirtolaiseksi Amerikkaan. Mutta laivan yläkannella hän havaitsee vanhan vihollisensa metsäherra Bergin. Tämä on menossa huviretkelle Kööpenhaminaan. Pahoinvoivana Tapio hoipertelee hyttiinsä ja sopertaa vaimolleen: ”Piru on laivassa”. ”Kostatko? kostatko? kostatko?” jyskyttävät laivan koneet ja houreissaan Herkko Tapio näkee kruunun metsävirkakunnan kasvavan ja kasvavan: ”Siellä muodostuu vähitellen kokonainen pataljoona metsäkapteeneita ja korpivääpeleitä, pärepuuvänrikeitä, latohirsi-aliupseereita, aidanseiväsjefreittareita ja linjasotamiehiä... Ja kuka suurin herra koplassa ja kantaa suurimman palkan, se tekee vähimmän työtä, mutta tyhmän kansan mielestä on etuoikeus tyhjäntoimittajan puolella.”

Juhana Kokon plagiaatti vai itsenäinen taideteos?

Metsäherran herjaajan liittymät aikaisempaan polemiikkiin valtion metsänhoitajia vastaan ovat selvät ja ilmeiset. Varsinkin Juhana Kokon vuonna 1891 ilmestyneen ”Kruunun metsissä” katsottiin olleen selkeänä esikuvana Kiannolle, vaikka kirjoitustyötä on ollut siivittämässä kirjailijan omakohtainen kokemus. Myös Juhana Kokon teoksessa nuori mies haluaa valtion maalle uudistilalliseksi. Kyläläiset varottelevat jo etukäteen, ja molempien kirjojen uudisasukkaiksi havittelevien nuorukaisten kokemukset ovat samanlaisia: vastassa on ylimielinen ja laiska, suomenkielistä rahvasta halveksiva kruunun virkamies, joka vesittää koko hankkeen. Viimein nuorten miesten kärsivällisyys loppuu: pahoinpitelyn tai herjauksen jälkeen kumpikin ”rikoksentekijä” joutuu häpeällisesti kärsityn vankeustuomion jälkeen pakenemaan maasta Amerikkaan, vapauden kotimaahan.

Toisin kuin Kokon kiistakirjaa, Kiannon romaania arvioitiin ennen kaikkea taideteoksena, ja siihen sisältyvät Suomen metsäluonnon ylistykset ovatkin kieltämättä lajissaan kauneinta mitä Kianto on kirjoittanut. Metsäherroja vastaan osoitetun kaunan suhteettomuus herätti kuitenkin myös voimakkaita vastareaktioita. Suomen Metsänhoitoyhdistyksen Julkaisuisissa keisarikunnan yliopiston metsänhoitotieteen professori A. K. Cajander julkaisi heti vuonna 1912 seikkaperäisen arviontinsa kohua herättäneestä teoksesta. Selostettuaan ensin lukijoille kirjan päätapahtumat Cajander myöntää, että Rämsänrannan kaltaisissa ”vihoviimeisissä kolkissa” saattaa joskus sattua tällaistaakin. Kelvottomat

olosuhteet muovaavat nuorekin miehen pian ”melkein monstrumiksi”. ”Mitä oikeuksia Herra Kiannolla on viskata tällaisia syytöksiä kokonaisen virkakunnan silmille”, kysyy Cajander itsekin hiukan poleemisesti. ”Mutta tuskastuttavimman vaikutuksen tekee lukijaan Herra Kiannon vertailut agronomien ja metsänhoitajien välillä... Moitittava on myöskin Herra Kiannon, ehkäpä tahdotoin, yritys kylvää epäluuloa vanhemman metsänhoitajakunnan ja ”vielä opiston penkeillä istuvien nousukkaiden Jussilain ja Pussilain” välille” (tässä Cajander puolusti myös omaa asiaansa: olivathan nuo Kiannon moittimat nuoret suomenkieliset ”nousukkaat” Cajanderin omia yliopisto-oppilaita) .

Cajander viittaa lopuksi siihen yleiseen kehitykseen, joka oli tapahtunut kun isonjaon jälkeiset kruunun maat asetettiin valtion virkakunnan hallinnon alle. ”Herra Kianto on kyllä asettunut kansan yleisen mielipiteen tulkiksi”, Cajander myöntää. Metsäherran herjaaja on kuitenkin ampunut nuolensa niin kauas ohi maalin, että se tekee huonoja palveluksia ajamalleen asialle, hän toteaa lopuksi.

Kiannon kirja tolstoilaisen ideologian tulkkina

Vuonna 1986 ilmestyneessä kirjallisuustieteellisessä tutkimuksessaan Ilmari Kiannon kirjailijakuvasta Marja-Liisa Nevala kiinnittää huomiota niihin voimakkaisiin vaikutuksiin, joita Kianto oli jo Moskovon-vuosinaan 1901–1903 saanut venäläisen Leo Tolstoin opetuksista. Tolstoin mukaan uskonnollisen ja yhteiskunnallisen totuuden tulee olla järjen hyväksyttävissä, ja niinpä hän hylkää kirkon opin kolmiyhteisestä jumalasta ja avioliiton pyhydestä ja asettuu kaikkea maallista esivaltaa kuten armeijaa ja oikeuslaitosta vastaan. Rakkauden kansaa kohtaan ja moraalisen vastuun lähimmäisistä tulee Tolstoin mukaan olla kaiken yhteiskunnallisen ajattelun perusta! Tämän vuoksi maa, kuten kaikki muutkin tuotantovälineet kuuluvat kaikille niitä haluaville.

Kianto omaksui pian elämässään monia tolstoilaisia ihanteita kuten kirkonvastaisuuden, avioliiton ja säännöllisen virkauran hylkäämisen, maaseudulla asumisen moraalisen hyvyyden ja taistelun ihmisten synnynnäistä eriarvoisuutta vastaan. Asettuminen ”korpikirjailijaksi” Suomussalmen perukoille ei siten ollut Nevalan mukaan seurausta henkisestä ja taloudellisesta umpikujasta vaan tietoinen, maailmankatsomuksellinen ratkaisu. Kianto koki mahdottomaksi palvella sitä yhteiskuntaa, jota vastaan hän taisteli! - Sen sijaan tolstoilaisuuteen kiinteästi kuuluvaa sukupuolista puhautta vastaan aistillinen Kianto kamppaili (esikuvansa Tolstoin tavoin) turhaan: monet ”omantunnonavioliitot” ja toistakymmentä lasta puhuvat omaa kieltään kirjailijan vahvasta seksuaalisuudesta.

Metsäherran herjaaja Herkko Tapio on hänkin aito tolstoilainen. Hän on muuttanut kaupungista kauas Kainuun maaseudulle, hyljännyt työnsä ja ammattinsa ja esiintyy kiertävänä puhujana kaikkea virkavaltaa vastaan julistaen kaikista auktoriteeteista vapaata utopistista sosialismia. Ei siksi ihme, että Metsähallituksessa suhtaudutaan tällaiseen ”metsien ja puiden rakastajaan” epäillen ja kielteisesti.

Mutta Kiannonkin tolstoilaisuus hukkui pian ensimmäisen maailmansodan puhkeamisen synnyttämään isänmaalliseen innostukseen ja jopa sotakiikhoon. Niinpä Kiantokin kirjoitti vuonna 1918 hurjia sotarunoja ja tunnusti avoimesti tuntevansa nautintoa vihollisen ”rehellisestä tappamisesta”. Mutta vielä vuonna 1912 tolstoilaisten aatteiden palo oli voimakkaimmillaan...

Jälkinäytöksiä

”Metsäherran herjaajan” tarina ei kuitenkaan päättynyt vielä kirjan julkaisemiseen. Pitkän kiistan jälkeen Kianto sai lunastetuksi valtion maalta 12 hehtaarin palstatilan, jolle hän rakennutti kaksikerroksisen ”Turjanlinnan” kodiksi yhä kasvavalle perheelleen. Turjanlinnan tuhoutui talvisodan aikana ja Kianto itse joutui vankilaan jätettyään taloonsa venäjänkielisen viestin hyökkääville neuvostosotilaille. Sotien jälkeen kirjailija rakennutti Turjanlinnansa uudelleen, mutta jälleen se paloi vuonna 1949. Sen jälkeen Kianto eleli tilallaan vain kesäisin.

”Metsäherran herjaaja” sai aikaan toisenkin mielenkiintoisen jälkinäytöksen. 1920-luvulla Kiannon hoitoalueen aluemetsänhoitaja Karl Hjalmar Segerberg nosti Kiantoa vastaan kunnianloukkaussyytteen. Oikeutta käytiin vaihtelevalla menestyksellä kunnes Kianto hävisi jutun Turun hovioikeudessa ja joutui maksamaan 5 200 markkaa korvauksia. (Senkin summan oli Kustannusosakeyhtiö Otavan toimitettava kovassa hädässä olevalle kirjailijalle). – Ihmeellistä oli, että kanteen nostanut ja jutun voittanut Segerberg oli aivan toista ikäluokkaa kuin vuonna 1912 herjauksen kohteena ollut ”metsänhoitaja Berg”. Segerberg oli nimittäin ollut kirjan ilmes-tyessä vain 17-vuotias koululainen; metsänhoitajaksi hän valmistui vasta vuonna 1917 ja Kiannon aluemetsänhoitajaksi hänet nimitettiin vuonna 1926.

Ei jäänyt tämäkään vielä viimeiseksi viittaukseksi ”Metsäherran herjaajaan”. Vuonna 1935 ilmestyneessä kirjassaan ”Vanha postineiti”, jossa Kianto kuvaili ivalliseen sävyyn ”Räiskärannan” kirkonkylän seurapiiriä ja säätyläisiä, kerrottiin että aluemetsänhoitaja ”Prinzkranzin” Ruotsin sinikeltaisin värein koristeltu lipputanko oli yöllä sahattu poikki ja kaatunut maahan. Metsänhoitaja epäilee heti, että kirjailija ”Iivar Korvenkiro” on ollut asialla. ”Se Korvenkiro kun nähkääs käräjissä minun kanssani hävisi, kehahtaa Prinzkranz. Hovioikeus lisäsi sakkoja kunnianloukkauksesta minua vastaan. Niin se romaaninrustaaja nyt muka kostaa! Ha-ha-ha, vaan ei aavista ”Iivari kriivari” että tästä nouseekin semmoinen prosessi, että menee Korvenkirolta koti ja kontu, linnat ja lannat!”

Eipä aavistanut aluemetsänhoitajakaan, että näin todella kävi viitisen vuotta myöhemmin, vaikka toisella tapaa ja toisesta syystä. – Itse Kianto eli vielä monta vuosikymmentä Turjanlinnan häviön jälkeen ja kuoli uudella kotiseudullaan Helsingin kaupungissa vasta vuonna 1970.

Matti Leikola

Kirjallisuutta

Cajander, A. K. ”Metsäherran herjaaja (kirjallisuusarvostelu)”. Suomen Metsänhoitoyhdistyksen julkaisuja 1912, siv. 587 – 593.
 ”Ilmari Kianto”. Kirjassa: ”Aleksis Kivistä Martti Merenmaahan”, ss. 336 – 345. Werner Söderström Osakeyhtiö. 1954.
 Kianto, Ilmari. ”Metsäherran herjaaja”. Otava. 214 siv. 1912.
 Kianto, Ilmari. ”Vanha postineiti. Korpiromaani”. Arvi A. Karisto. 368 siv. 1935.
 Nevala, Marja-Liisa. ”Ilmari Kianto. Anarkisti ja ihmisyyden puolustaja.” Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 432. 322 siv. 1986.

Töllin tyttö

Eila Tölli-Kalinina: Töllin tyttö
 Texthouse, 2012, 393 sivua

Eila Kalinina sanoo esipuheessaan: ”Elämäni on ollut vuoristorataa, ja se teki siitä elämisen arvoisen”. Hänen kirjansa on vaikuttava kehitystarina jossa hän lähtee perheensä mukana Sodankylästä 30-luvulla Venäjän Karjalaan kymmeniksi vuosiksi ja löytää sitten Neuvostoliiton hajotessa tiensä paluumuuttajana juurilleen Nivalaan, vanhempiensa kotipaikakunnalle. Aikuiseksi kasvaminen, sotavuosien kärsimykset ja omien lapsien kasvattaminen, koko ihmisen kaari, on kuvattu lämmöllä mutta muistaen myös järjestelmän varjopuolet sekä lukuisat traagiset kohtalot vuosien varrelta.

Kirjailija kertoo varhaisemmista muistoistaan, kuinka hänen vasemmistolainen isänsä oli opinhaluinen sekä kätevä. Matti Tölli rakensi Sodankylässä 1930-luvun alussa Pohjois-Lapin ensimmäisiä radioita ja pyöritti elokuva-teatteria. Kovasta yrittämisestä huolimatta hänen sijoituksensa ajetaan pula-aikana pakkohuutokauppaan, mikä johtaa päätökseen siirtyä itärajan taakse.

Eilan isälle löytyi paljon työtä voimalaitoksella Syvärissä sekä valtion maatilalla. Nuorena neuvostovaltiossa tarvitaan teknisesti osaavia miehiä, ja Matti Tölli toimi sähkömekaanikkona sekä luennoi sähkötekniikasta iltaisin.

Suomalaisia miehiä oli kuitenkin alettu pidättää ja joulukuussa 1937 tuli Matin vuoro. Häntä, kuten montaa muitakin suomalaista, syytettiin maanpetoksesta ja vakoilusta.

Suomalaisten ja muiden ulkomailta tulleiden kohtaloita ovat selvittäneet useat tutkijat ja myös vainoista kärsimään joutuneiden lapset, kuten Mayme Sevander kirjassaan ”They took my father: Finnish Americans in Stalin’s Russia” (1992). Maymen vanhemmat muuttivat Ruotsista Amerikkaan ja sieltä Neuvosto-Karjalaan, missä muutaman vuoden jälkeen perheen isä pidätettiin ja hävisi tietymättömiin pari kuukautta aikaisemmin kuin Matti Tölli.

Eila Kalinina mainitsee sivulla 43 että ”... luokalleni tuli Corganin Aino Petroskoista. ... Luokassa sipistiin, että Ainon isä on vangittu eikä heidän nyt sallittu asua Petroskoissa.” Aino oli Mayme Sevanderin, o.s. Corgan, sisar. Aino Corganin lisäksi kirjan henkilöluettelossa on lähes 300 henkilön nimet.

Sosialististen Neuvostotasavaltojen Liitto (SNTL) oli 1930-luvulla kommunistipuolueen diktatuurin alaisena. Neuvosto-Karjalassa olivat vainon kohteena etenkin työläisten ”unelmavaltioon” muuttaneet suomalaiset, jotka olivat tulleet Suomesta, Yhdysvalloista ja Kanadasta. Monet heistä joutuivat maksamaan unelmastaan hengellään. Kommunistipuolueen johto vahvisti asemiaan vangitsemisilla ja teloituksilla, myös itse puolueen sisällä. Poliittinen koneisto palkitsi ilmiantajia ja puoluejohtajilla oli teloitettavien määrästä kiintiöt.

Eilan äidin asema yksinhuoltajana oli rankka ja myös lapset joutuivat kärsimään isän ”maanpetturuudesta”. Vuoden 1938 alussa oli suomenkieliset koulutkin lopetettu. Huono ravitsemustilanne oli jo ennen sota-aikaa johtanut sairauksiin, ja nälästä ja heikosta terveydestä kärsitään kymmenen vuotta. Jatkosodan alettua Eilan sisko Eeva evakuoidaan Sortavalasta kauas Volgalle, ja hän joutuu erilleen sisarestaan ja äidistään useaksi vuodeksi. Eila ja hänen äitinsä joutuvat muiden suomalaisten kanssa evakuoitavaksi Omskiin, Siperiaan, mistä kuitenkin päästään palaamaan Karjalaan.

Eila Tölli aloitti työelämässä ja pääsi kirjanpitäjäksi metsäalan yritykseen. Lukijalle tulevat tutuksi sekä metsätalous ja puutavaran kuljetukseen liittyvät haasteet että normit eli palkan sitominen työsuoritukseen, työpaikkakokoukset, yhtiön sisäinen politiikka ja jossain määrin myös korruptio. Kirjassa valotetaan pienten yhteiskuntien teollistumista ja kehitystä, sekä sosiaalisia ongelmia joiden pariin Eila Tölli joutui työssään ja lautamiehen tehtävissä, sekä toimiessaan naisjärjestössä.

Suhde naapurimaahan Suomeen on ymmärrettävästi mutkistunut sodan takia. Kirjeet kuitenkin kulkevat ja 1960-luvulla tehdään ensimmäiset turistimatkat sukulaisia tapaamaan. Vastavierailut seuraavat, ja 90-luvun alussa tulee paluumuutto ajankohtaiseksi eläkeiässä.

Eilalla oli ollut koko ajan mielessä selvittää isänsä kohtalo. Vuonna 1959 hän oli saanut Petroskoissa tietää Matti Tölliin saaneen 10 vuoden tuomion ”Neuvostoliiton vastaisesta agitaatiosta ja propagandasta”, ja virallisen tiedon mukaan hänen isänsä oli kuollut vankileirillä keuhkokuumeeseen vuonna 1943. Näin olivat viranomaiset kertoneet monille omaisille, kun poliittisia vankeja ”rehabilitoitiin” Stalinin ajan jälkeen. Maan olojen vapautumisen jälkeen tutkijat pääsivät todella tutkimaan arkistoja ja heidän kortistoistaan Eila Tölli löysi vihdoinkin tiedon että hänen isänsä olikin teloitettu pian vangitsemisensa jälkeen, tammikuussa 1938.

Tölliin tyttö on, paitsi kehitystarina, myös hyvin kirjoitettu perhehistoria valokuvineen ja 30-luvulta säilyneine kirjeineen, mutta samalla se on kiinnostava neuvostoajan ja -yhteiskunnan kuvaus yksilötasolla. Kirjan kieli on sujuvaa ja lapsuuden kokemuksista kerrotaan virkistävän yksityiskohdaisesti. Muutamat sanat on tarkoituksella kursivoitu koska ne edustavat suomalaisten siirtolaisten kieltä johon on sekoittunut suomen sanan puutteessa vastineita venäjästä, kuten inkupaattori, insultti, boniteetti ja kabinettityöntekijät. Tämä on ymmärrettävää ja se antaa tälle ajankuvaukselle aidon leiman.

Kirjan taustalla kävivät historian mainingit, Venäjän vähemmistökansallisuuksien ollessa ahtaalla 1930-luvulla. Jopa 8000 suomalaissyntyistä neuvostokansalaista teloitettiin, ja erityisen vainon kohteeksi joutuneista 143,000 puolalaisesta ammuttiin 111 000. Stalinin kuoleman jälkeen 1950-luvulla Venäjän valtio julisti terrorin uhreja virallisesti syyttömiksi, heidät ”rehabilitoitiin” ja jälkeläiset ovat saaneet nimellisen korvauksen menetyksestä. Enemmän kuitenkin jälkipolville merkinnee tunnustus että senaikainen järjestelmä oli epäoikeudenmukainen ja viime kädessä väärä.

Arkistot avautuivat 1990-luvun alussa ja vankileireille tuomittujen ja teloitettujen listat sekä kuolintodistukset tulivat tutkijoiden ulottuville. Tänäpäin voit selata Venäjällä tuomittujen luetteloita verkkosivuilla, kuten <http://lists.memo.ru>. Matti Tölliin tiedot löydät näpsäyttämällä akkosellisessa valikossa Тел — Тем ja valitsemalla nimelistasta vasemmalta Телли (2). ”Telli Matvei Andrejevits”, Matti Antinpoika Tölli, oli teloitettu 20 tammikuuta 1938 ja haudattiin Karhumäen lähelle Sandarmohin metsään, niin monen valtiollisen terrorin uhrin viimeiseen lepopaikkaan.

Tölliin tyttö -kirjaa voi tilata kustantajalta, <http://www.texthouse.fi>

Toivo Talikka
Sydney

Uusia julkaisuja

Borg Pekka (toim.). 2012. Polkuja metsään. Helsinki. Into Kustannus Oy.

Hokajärvi, Raili. 2012. Metsäsuunnitteluprosessin kehittäminen. Yksityismetsien suunnittelutoiminta ja sen historiallinen kehitys muutoksen suuntaajana. Dissertationes forestales 145. <http://www.metla.fi/dissertationes/df145.htm>

Pakkanen, Esko. 2012. Joka uittaa se voittaa. Suomen Uittajainyhdistys ry 1912-2004. Helsinki. Teollisuuden metsänhoitajat.

Roiko-Jokela, Heikki (toim.). 2012. Ihminen ja metsä. Kohtaamisia arjen historiassa. Osa I, Luttinen, Jaana, Metsän hahmottaminen ja haltuunotto (1500-1850). Osa II, Laitinen, Erkki, Luontoistaloudesta kaupalliseen metsätalouteen (1850-1950), Haikari, Janne, Metsän muuttuva merkitys (1950-2000). Metsäkustannus: Helsinki.

Vuontisjärvi Veikko ja Raiskio Sulo. 2012. Osaran auket. Tuhkasta hyvinvointi-Suomen perustaksi. Rovaniemi. Outamaan Ukkoherrat ry. Kirjan tilausohjeet: <http://www.outamaanukkoherrat.fi/> Kirjan voi tilata myös puhelimitse yhdistyksen puheenjohtajalta Sauli Heikkilältä p. 0400-692420.

Veikko Huovisen ajatuksia metsänhoidon menetelmistä

Kuten kaikki varmaan tiedämme, vuonna 1927 syntynyt Veikko Huovinen kirjoitti ylioppilaaksi vuonna 1946 ja aloitti metsäopintonsa Helsingin yliopistossa syksyllä 1948. Hyytiälässä hän oli kesän 1950 ja metsänhoitajaksi hän valmistui joulukuussa 1952. Vv. 1953-1956 hän palveli metsähallituksen Sotkamon ym. hoitoalueissa kunnes antautui ns. vapaaksi kirjailijaksi. Hän kuoli kolme vuotta sitten, 2009.

Varhaisissa romaaneissaan ja novelleissaan Huovinen ei juuri ottanut kantaa tai edes kuvaillut metsänhoidon menetelmiä, vaikka kertoi kyllä puutavaran hankinnan eri vaiheiden käytännöstä tarkastikin. Vuonna 1961 ilmestyneessä, vanhemmista jutuista kootussa ”Konstan Pylkkerössä” Huovinen antaa Konstan kyllä esittää mietelmänä, että siinä on mennyt metsätieteellisessä opiskelu hukkaan, jos ei tarvitse muuta kuin avohakkuita tehdä. Vasta vuonna 1965 ilmestyneeseen Talvituristiin sisältyneessä pienoisoromaanissa Poikien talviretki hän kuvaili avohakkuualojen näkymiä negatiiviseen sävyyn ja neljä vuotta myöhemmin julkaistussa pamfletissa ”Tapion tarhat” hän toisti vaikutelmansa ja tarkasteli avohakkuuta analyttisemmin.

Pohjois-Suomen suuret avohakkuut

Tässä yhteydessä ei ole syytä ryhtyä keskustelemaan ”Tapion tarhojen” muista kirjoittajista, vaikka Huovinen itsekin tunnusti myöhemmin, että em. pamfletti oli ollut ryhmätyötä. Kun em. kirjan sivuilla 88 – 100 tarkastellaan suuria avohakkuita, teksti vaikuttaa kuitenkin aidolta Huoviselta; sen verran hänkin ehti ammatissa ollessaan avohakkuuitakin teettää ja tarkastella. Huovinen myös kertoo miltä tuntui, kun kaiken yliopiston antaman pikkutarkan opetuksen jälkeen lähes ainoa käytännön toimenpide oli aukeaksi hakattavien alueiden rajoittaminen. Epämääräiset puheet tuolloin muodikkaasta viljelymetsätaloudesta tuntuivat vaativan metsien luontaisen uudistamisen hylkäämistä ja vanhan ajan vaatimaton pussihousuinen saapasjalka metsänhoitaja alkoi Huovisen mukaan muistuttaa puun korjuun dipl. insinööriä, ”jolla on Volvo, golfhousut, kravatti kaulassa ja jalassa kävelykengät”.

Päällimmäisenä Huovisella oli epäily siitä, että näitä ylivoimaisen suuria aukeita aloja ei kyetä viljelemään sillä vähällä työvoimalla, mikä metsähallinnolla oli käytettävänä. Toiseksi hän epäili metsittämistöiden luonnetta, eli sitä tulisiko työn jäljestä koskaan riittävän hyvää. Hän totesi mm. että metsän kylvö ja istutus ovat miehille miehille tympeätä puuhaa ja suositteli erikseen koulutettaviksi naispuolisia biologeja metsiä uudistamaan. ”Ehkäpä naisille ominainen tarkkuus, huolellisuus ja tehtävän kirjaimellinen täyttämisen olisi avuksi tämänlaatuisissa johtamistehtävissä”: Huovinen ilkeili.

Oikeastaan Huovinen oli ”Tapion tarhoissa” jälkijunassa, sillä jo vuonna 1963 metsähallitus oli ottanut Pohjois-Suomessa vanhojen kuusikoiden uudistamisessa käyttöön ns. kaistalehakkuut, joiden puitteissa aukeaksi hakattavien kaistaleiden enimmäispinta-alaksi määrättiin Lapissa 20 ha. Tarkoitus oli, että hakatut kaistaleet seuraisivat joustavasti maaston muotoja. Käytännössä niistä kuitenkin muotoutui suoraviivaisia käytäviä, jotka suuntautuivat vaarojen ja tunturien lakimetsistä suoraan alas rinteitä. Nämä maisemassa silhuetiltaan harvan kamman mieleen tuovat näkymät herättivät siinä määrin kovaa kritiikkiä, että niistä alettiin luopua jo 1960-luvun lopussa. Lisäksi näillä ”väylähakkuualoilla” käsittelemättömien kuusivaltaisten välisuikaleiden reunapuut alkoivat pian hakkuun jälkeen kuivua ja kaatuilla. Kun taimikkoinventoinneissa lisäksi todettiin, että hakatuille kaistaleille istutettujen männyn taimien elossaolosadannes jäi alle 40:n, kaistalehakkuista luovuttiin viimein kokonaan vuonna 1977.

Huovinenkaan ei puuttunut avohakkuihin ennen kuin parikymmentä vuotta myöhemmin. Vuonna 1982 ilmestyneeseen Ympäristöministeri-nimiseen novellikokoelmaan hän liitti erillisen metsänhoidon menetelmien tarkastelun ”Metsässä möyritään”. Siinä Huovinen avoimesti tunnusti, että suurten avohakkuualojen suunnittelijat ja tekijät ansaitisivat kunnian palautuksen, ”sillä taaja metsänuoris on aukoille nousemassa”. Samaan henkeen Huovinen arvioi optimistisesti, että 15 vuoden kuluttua toimenpiteestä tuskin kukaan huomaakaan järeän metsäauran jälkiä metsämaassa, niin kauheilta kuin avohakkuualalle kynnetyt aurasjäljet tuoreeltaan tuntuivatkin. - Aukkojen koon pienentämistä Huovinen vähän jälkikäteen kyllä suosittelee.

Adiel Sukevan uudistushakkuut

Kaksi vuotta myöhemmin, 1984, ilmestyi monivuotisen kypsyttelyn jälkeen kainuulaisen männikön, ”puukansan” elämäntarinasta kertova kirja. Sen loppupuolella kerrotaan kuinka männikköön osui 1920-luvun puolimaissa metsähallituksen leimausryhmä, jota johti omalaatuinen metsänhoitaja Adiel Sukeva, joka oli saanut piirteitä 1950-luvun avustavalta metsänhoitaja Huoviselta, kenties joitakin kirjailijan isältäkin, aluemetsänhoitaja Juho Huoviselta. Metsänhoitaja Sukeva oli palvellut useissa hoitoalueissa ja kirjassa mainittu metsähallituksen kiertokirje metsien uudistamisesta ja hakkuiden järjestelystä vuodelta 1919 oli molemmille Huovisille hyvin tuttu; olihan se vuoteen 1969 saakka valtion metsissä metsänhoidon oppikirjojen ohella noudatettu pääasiallisin ohje. Hyväkuntoisissa männiköissä Adiel Sukeva käytti metsänleimauksen periaatetta, jonka hän oli ristinyt ”ikisalon säilytysasennoksi” tai ”ahneuden torjumisasennoksi”. Hakkuu kyllä todellisuudessa merkitsi tavanomaista väljennyshakkuuta, jossa vielä kasvuisat, suurikokoisimmat männyt jätettiin kasvamaan ja vallituiksi jäämässä olevat puut leimattiin kaadettaviksi. - Noin hehtaarin suuruinen komea männikkö rauhoitettiin kokonaan.

Ehkä Adiel Sukevan omalaatuinen olemus ja hänen leimauksilleen antamat korkealentoiset nimet ovat johtaneet joitakin kirjan lukijoita harhaan: näkemään metsänhoitaja Sukevan leimaustyyliä jotain aivan ainutlaatuista, jopa metsähallituksen ohjeen vastaista. Todellisuudessa juuri tällaisia leimauksia näki valtion metsissä 1920-luvulla useastikin sen jälkeen kun em. A. K. Cajanderin ja Arvid Borgin laatima hakkuuohje oli astunut voimaan. Hyväkuntoisia männiköitä säästettiin Adiel Sukevan tapaan ”varausmetseinä”. Aiemmin valtion metsissä oli sitä vastoin hakattu käyttäen ns. norrlantilaisista hirrenharsintaa, missä suurimmat männyt eli ”hirsipuut” leimattiin kaadettaviksi ja vallittuihin latvuskerroksiin vajonneet pienemmät männyt jätettiin ”hirrenaiheina” kasvamaan. Tällainen alistettujen puiden kasvattaminen metsikön vallitsevaksi latvuskerrokseksi oli kuitenkin niin Cajanderin ohjesäännölle kuin Adiel Sukevan ”ahneuden torjumisasennolle” vierasta: molemmat mm. erottivat metsikön kasvattamisen ja uudistamisen selvästi toisistaan.

Nyt ollaan metsälakiamme muuttamassa jälleen kerran ja metsikön luontainen uudistaminen ns. pienaukkohakkuuta eli ”jatkuvaa kasvatusta” käyttäen tullaan ennakkotietojen mukaan sallimaan. Tällaisen yhdistetyn kasvatus- ja uudistamismenetelmän käyttäminen on kuitenkin kaukana Huovisen ”alter egon”, metsänhoitaja Adiel Sukevan harjoittamasta iki-metsän säilyttämisestä eli täystiheän männikön väljennyshakkuusta. Onnistuessaan nyt suosioon nousseen metsänhoidollisen harsinnan (eli saksalaisen Plenterwaldbetrieβ’in) muunnos muistuttaa paljon ns. schwartzwaldilaista lohkoharsintaa, jonka A. G. Blomqvist toi meille Etelä-Saksan vuoristojen kuusikoista jo 1860-luvulla. Blomqvist luonnehti kaksikymmentä vuotta myöhemmin kirjassaan Granen tätä menetelmää ”täydellisimmäksi ja nerokkaimmaksi kuusikon uudistamismenetelmäksi”, mutta se ei silti saavuttanut käytännössä suurtakaan menestystä.

– Nähtäväksi jääkin, millaiseksi ”jatkuvan kasvatuksen” menestys nyt muodostuu; onko tuloksena hyvin taimettuneita, täystiheitä sekametsiä vai puolikuntoisia, harvoja ja ”ilottomia” kuusen taimikoita, jotka eivät tyydytä sen paremmin pienaukkohakkuun vastustajia kuin sen kannattajiakaan.

Matti Leikola

Teksti on Matti Leikolan pitämä kommenttipuheenvuoro Veikko Huovisen Helsingin lukupiirissä 19. 9. 2012.

Uudet pelit opastavat nuoria metsien kestäväään käyttöön

Tänä vuonna on julkaistu kaksi metsien kestäväään käyttöön liittyvää opimispeliä. Lapin ja Pohjois-Karjalan 4H-piirien julkaisema Tuottava tuohi – peli tutustuttaa ekologisesti ja taloudellisesti kestäväään metsänhoitoon. Metsähallituksen tiedekeskus Pilkkeen tuottama PlayDecide Metsien kestävä käyttö – peli käsittelee metsien käyttöä laajemminkin. Molemmat pelit sopivat parhaiten yläkoululaisille ja sitä vanhemmille opiskelijoille.

Ekologisesti ja taloudellisesti kestäväään metsänhoitoa

Tuottava tuohi -peli on osa pelihanketta Ota metsä omaksi – Tapio ja tuottava tuohi. Hankkeen tarkoituksena on herättää nuorten mielenkiintoa metsää ja metsätaloutta kohtaan sekä madaltaa kynnystä opetella metsänhoidon perustietoja.

Tietokoneella pelattavassa strategiapelissä pelaaja saa metsätilan, jota tulee hoitaa sekä ekologisesti että taloudellisesti kestäväällä tavalla. Pelissä on taloudellista ja ekologista tasapainoa kuvaava mittari, jota seuraamalla pelaaja oppii ymmärtämään ihmisen toiminnan seurauksia ja metsätalouden periaatteita. Peli esittelee metsänhoidollisten prosessien pitkäaikaista merkitystä ja opettaa metsän kiertokulun dynamiikkaa.

Pelaaja voi kokeilla erilaisia pelistrategioita ja päästä voittoon useaa eri tietä. Jos hän tähtää vain maksimaaliseen voittoon ja unohtaa luonnon hyvinvoinnin, joutuu hän helposti ekosysteemin romahtamisen partaalle. Myöskään luonnonsuojelua ei voi hoitaa täysin ilman taloudellisia varoja, sillä tällöin pelaaja saattaa ajautua konkurssiin.

Pelissä vaihtelevat strateginen ajattelu ja toiminnalliset minipelit, mikä tuo peliin mukavaa vaihtelua. Tuottava Tuohi -peli toimii interaktiivisesti verkkosivuilta löytyvän Metsäwiki -opintomateriaalin kanssa. Metsäwiki

sisältää kattavasti tietoa metsätaloudesta ja metsän tarjoamista luonnon-tuotteista ja se palvelee nuorten lisäksi myös metsien monikäytöstä kiin-nostuneita metsänomistajia.

Nuoret ovat olleet alusta asti mukana Tuottava Tuohi -pelin kehitys-työssä testaamalla pelin eri kehitysversioita ja antamalla niistä palau-tetta. Saatu palaute on ollut pääsääntöisesti positiivista. Tavoitteena on saada Tuottava Tuohi -peli myös koulujen opetusvälineeksi. Peli onkin jo herättänyt kiinnostusta opettajien ja erityisesti metsäalan oppilaitosten keskuudessa.

Ota metsä omaksi – Tapio ja tuottava tuohi -peli on kaksivuotinen maa-kuntien välinen koulutushanke. Pelihanketta rahoittavat Lapin ja Pohjois-Karjalan ELY-keskukset, Euroopan maaseuturahasto sekä Rovaniemen kaupunki.

Keskustelemalla yhteiseen näkemykseen

PlayDecide on Euroopan tiedekeskusjärjestö Ecsiten kehittämä keskuste-lupeli, jonka avulla voidaan käsitellä helppotajuisesti ajankohtaisia tieteel-lisiä ja tietopohjaisia aiheita. Peli opettaa ilmaisemaan kantansa tieteen ja teknologian herättämiin kysymyksiin sekä etsimään niihin yhdessä ratkaisuja. Keskustelutaitojen kehittymisestä on hyötyä niin opinnoissa kuin arjessa ja työelämässäkin. Tiedekeskus Pilke on tuottanut Suomen Metsäsäätiön tuella pelistä PlayDecide Metsien kestävä käyttö -sovelluk-sen. Pelin keinoin pohditaan sitä, miten metsien ekologista, kulttuurista, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävää käyttöä on mahdollista toteuttaa käytännössä.

Pelissä osanottajat keräävät ja jakavat tietoa metsien kestävään käyttöön liittyvistä aiheista. Aiheista käydään keskustelua ja opitaan ottamaan perustellusti kantaa käsiteltäviin teemoihin. Ryhmän tavoitteena on lo-puksi muodostaa kannanotto, johon kaikki ryhmän jäsenet voivat yhtyä. Kannanotto syötetään Decide-tietopankkiin, jossa voidaan vielä tutkia, millaisiin kantoihin muut peliä pelanneet ryhmät ovat päätyneet.

Myös PlayDecide Metsien kestävä käyttö -pelin kehitystyössä oli mu-kana nuoria. Opiskelijaryhmät testasivat peliä ja sitä paranneltiin saadun palautteen perusteella. Testaajat ovat olleet tyytyväisiä erityisesti mah-dollisuuteen saada uutta tietoa tärkeästä ja ajankohtaisesta aiheesta. PlayDecide Metsien kestävä käyttö -peliä hyödynnetään tiedekeskus Pilkkeessä kouluille tarjottavissa oppimispaketeissa ja työpajoissa. Sitä on myös markkinoitu kouluille ja oppilaitoksille opetuskäyttöön. Peli on toteutettu suomen lisäksi myös ruotsin- ja englanninkielisenä ja se on ver-kossa kaikkien vapaasti ladattavissa.

Tuottava tuohi -pelin saa ladattua hankkeen verkkosivuilta www.tuottavatuohi.fi

Hanke löytyy myös sosiaalisesta mediasta www.facebook.com/tuottavatuohi

<https://twitter.com/tuottavatuohi>

PlayDecide Metsien kestävä käyttö – pelin ja ohjeet voi tulostaa sivulta www.tiedekeskuspilke.fi/oppiminen tai <http://www.playdecide.eu>.

Mari Niska, Lapin 4H-piiri
Inka Musta, Metsähallitus

Kuvat Mari Niska

Metsä josta itseni löysin – Savottakuvakalenteri vuodelle 2013 tilattavissa Lustosta

Lusto on painattanut Pentti Väänäsen savottavalokuva-aiheisen upean kierrekalenterin vuodelle 2013: Metsä josta itseni löysin – Metsäteknikko Pentti Väänäsen valokuvia Ilomantsin saloilta 1950–1980. Kalenterin nimipäivä- ja kuukausitiedot ovat sekä suomen- että ruotsinkielellä.

Pentti Väänänen (1926–2008) teki elämäntyönsä Metsähallituksen Ilomantsin hoitoalueen metsäteknikkona. Intohimoisena valokuvauksen harrastajana hän kantoi työmailla aina kameraa ja kuvasi niin arkisen työn savotoilla kuin metsätalouden haastavat murrosvuodet: koneistamisen ja kämppäelämän loppumisen. Taitavan ja tarkkasilmäisen havainnoijan arjen dokumenteissa elää yhä menneiden vuosikymmenten itäsuomalainen metsä ihmisineen.

Tarjoamme Metsähistorian Seuran jäsenille savottakuvakalenteria 2013 tilattavaksi edulliseen hintaan 10 €/kpl (normaali myyntihinta 12 €) + postikulut. Tilaukset suoraan Luston Puotiin sähköpostilla [paivi.ronkanen\(at\)lusto.fi](mailto:paivi.ronkanen@lusto.fi) tai [lusto\(at\)lusto.fi](mailto:lusto(at)lusto.fi) (tai Luston Puoti, p. (015) 345100).

Pentti Väänäsen kuvat myös näyttelynä ja kirjana

Suomen Metsämuseo Lusto Punkaharjulla avaa huhtikuussa 2013 valokuvanäyttelyn Metsä josta itseni löysin – Metsäteknikko Pentti Väänäsen valokuvia Ilomantsin saloilta 1950–1980. www.lusto.fi

Valokuvista on tekeillä myös samanniminen julkaisu. Kirjan toimittavat Lusto, Metsähallitus, Pentti Väänäsen perikunta ja Ilomantsin Museosäätiö. Kirjan ovh. n. 40 €, ennakkotilaushinta 25 € (väh. 50 kpl) ja 35 € (pienemmät erät). Tilauksiin lisätään postikulut. Tiedustelut ja ennakkotilaukset: [leena.paaskoski\(at\)lusto.fi](mailto:leena.paaskoski@lusto.fi) tai Leena Paaskoski, Lusto, Lustontie 1, 58450 Punkaharju.

C/o Lusto, 58450 PUNKAHARJU

www.lusto.fi/seura
[metsahistorian.seura\(at\)lusto.fi](mailto:metsahistorian.seura(at)lusto.fi)

Puheenjohtaja Tapani Tasanen
Seinäjoen ammattikorkeakoulu, Tuomarniemi
Tuomarniementie 55, 63700 Ähtäri
P. 040 8304132, [tapani.tasanen\(at\)seamk.fi](mailto:tapani.tasanen(at)seamk.fi)
Varapuheenjohtaja Jaana Laine

Muut hallituksen jäsenet:

Risto Hyvärinen
Antti Koskimäki
Helkamari Knaapi
Pekka Laurila
Markku Rauhalahdi
Heikki Roiko-Jokela
Liisa Siipilehto

Sihteeri Leena Paaskoski
Lusto, 58450 Punkaharju
P. 050 366 9552, [leena.paaskoski\(at\)lusto.fi](mailto:leena.paaskoski(at)lusto.fi)
Taloudenhoitaja Reija Turunen
Lusto, 58450 Punkaharju, [reija.turunen\(at\)lusto.fi](mailto:reija.turunen(at)lusto.fi)

Susikko
Metsähistorian Seura ry:n jäsentiedote
3/2012

ISSN-L 1799-0750
ISSN 1799-0750
<http://www.lusto.fi/seura/etusivu.html>

Julkaisija: Metsähistorian Seura ry
Ilmestyminen: kolme kertaa vuodessa
Päätoimittaja: Leena Paaskoski
Ulkoasu: Timo Kilpeläinen & Leena Paaskoski